

संदर्भसूची

परिशिष्ट -

रंगाराव बापू पाटील यांच्या 'लहावर
कथारांग्रहावरती' लिहिलेले वर्तमानपजातील लेख

संदर्भसूची

अ.न. लेखक

१. कोतापल्ले नागनाथ 'नवकथाकार शंकर पाटील यांच्या साहित्याचा विकित्सक अभ्यास'
श्याम दयार्णवि कोपर्डेकर, इंद्रायणी साहित्य, २७३, शनिवार, पुणे.
४ मार्च, १९८६.
२. कुलकर्णी वा. ल. संपादन
'निवडक शंकर पाटील १९८५'
सुरेश एजन्सी, पुणे.
चौथी आवृत्ती, ऑगस्ट, १९९०.
३. प्रा. जोग रा. श्री.
'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास' खंड तिसरा,
महाराष्ट्र साहित्य परिषद पुणे,
दुसरी आवृत्ती, १९७३.
४. देशपांडे अ. ना.
'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास', भाग तिसरा,
क्वीन्स प्रकाशन, तपश्चर्या, ३८१ क, शनिवार पेठ पुणे,
पहिली आवृत्ती, ऑगस्ट, १९७३.
५. तुळपुळे शं. गो.
'प्राचीन मराठी गद्य',
क्वीन्स प्रकाशन, पुणे,
दुसरी आवृत्ती, फेब्रुवारी, १९६१.
६. नसिराबादकर ल. रा.
'प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास',
फडके प्रकाशन, कोल्हापूर,
सहावी आवृत्ती, १९९७.
७. निंबाळे शरणकुमार संपादन : 'मराठी वाङ्मयातील नवीन प्रवाह'
मधुराज पब्लिकेशन्स प्रा. ली., २५१क, शनिवार पेठ, पुणे. १५
ऑक्टोबर, १९९३.
८. पोतदार द. वा.
'मराठी गदयाचा इंग्रजी अवतार'
क्वीन्स प्रकाशन, पुणे,
दुसरी आवृत्ती, डिसेंबर, १९५७.
९. भोसले द. ता.
'ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन'
अनिल मेहता पब्लिसिंग हाऊस, पुणे,
प्रथम आवृत्ती, १९८८.

१०. डॉ. मुलाटे वासुदेव 'ग्रामीण कथा स्वरूप आणि विकास'
साहित्य सेवा प्रकाशन, औरंगपुरा, औरंगाबाद.
प्रथमावृत्ती, जानेवारी, १९९२.
११. डॉ. यादव आनंद 'साहित्यांची निर्मिती प्रक्रिया',
मेहता पब्लिसिंग हाऊस, पुणे,
प्रथम आवृत्ती, जानेवारी, १९८९.
१२. डॉ. यादव आनंद 'ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या',
मेहता पब्लिसिंग हाऊस, पुणे,
तृतीय आवृत्ती, जुलै, १९९३.
१३. डॉ. यादव आनंद 'तिसऱ्या पिढीची ग्रामीण कथा'
मेहता पब्लिसिंग हाऊस, पुणे,
प्रथम आवृत्ती, ऑगस्ट, १९८१.
१४. डॉ. यादव आनंद 'ग्रामीण साहित्य आणि वास्तव'
मेहता पब्लिसिंग हाऊस, पुणे,
प्रथम आवृत्ती, द मे, १९८१.
१५. यादव आनंद 'ग्रामीण साहित्य महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका विशेषांक', कार्यवाह, म.सा.
परिषद, पुणे ३०, डिसेंबर, १९८०.
१६. सोमण अंजली 'मराठी कथेची स्थितीगती'
प्रतिमा प्रकाशन, पुणे,
प्रथमावृत्ती, १९९५.
१७. शेवडे इंदूमती 'मराठी कथा उद्गम आणि विकास',
सोमैय्या प्रकाशन, १०३ सहावा रस्ता, मुंबई,
प्रथमावृत्ती, १९७३.

प्रसान्न राष्ट्र कलेचा लेखक रंगदावं बापू पाटील

म्हावर या कथा संग्रहाला पुरस्कार गोडायाची किमया या लेखकाने केली मिळाला अने एका सेखकाला खूप आहे. ग्रामीण वर्षांन बोलीभाषेत तर दिवसानी न्याय मिळाला असें आज संवाद मात्र खूद ग्रामीण भाषेत लिहिकित्याकाना वाटल. असेल कारण रंगराव त्याची लेखक या लेखकास सांपडली बापू पाटील या गोडीण सेखकाची ल्हावर आहे. त्यामुळे जुईचा प्रसन्न गंध असणारी या कथा संग्रहाली रुपांतरी “हिरवी काव” शब्दकाळा रंगराव बापूकडे आहे असे रानकोबडी ते पुस्तके प्रकाशित झालेली जाऊवते.

आहेत. पुरस्कार ग्राप्त लेखकाच्या नांवा,
वर आज ल्हावर, रान कोबडी, मुराली, हिरवी काव, इ. कथा संग्रह व बोरवत ही कांदवरी इ. खंच निर्मिती

डॉ. स. ग. यादव

अवव्हारात अतिशय भोतभावी गेली सतरा अठरा वर्ष म्हाराष्ट्रातील मात्र पित भक्त, ‘सारं जंग चांगल, मान्यवर नियतकारीकालून रंगराव आहे! या विचाराची बैठक असणार वाड-मर्यान प्रवास आहे. त्या प्रवासाचा झाली पाहिजं. हि अनुभव श्री. पाटील हा एक अल्प शोध आहे. इस्लापूरच्या यांची कथा देत अकल्पीत शेषट कडन यशवत हायस्कूलमध्ये शिक्षक म्हणून कावकांना धक्का देणारी व हे असं काम कणाऱ्या रंगराव बापूचे शिक्षण को! असा प्रमळ वाचकांच्या ढोक्यात राजाराम कलिजात झाले. कामेरी या निर्मित करणारी त्यांची कथा अंत-गांवात त्यांचे बालपण गेले. व त्यांचा साहि मंनाचा तळ शोधून राहते. याला कारण ख्याक पिड कोल्हापूरच्या शाह त्यांच्या अनुभवातील ताजेपण, निरागस मराठा बोर्डींग, राजाराम कॉसेज, पण, डोलसदुटी प्रसंगाची अचूक निवड, कामेरीची माती यांनी बडविला. नेपके शब्द मोहक प्रतिमा यात त्यांच

आज मराठीत खूप चांगल लेणन यश साम. लेले आहे. कमी प्रमाणात आहे. ग्रामीण कथा तर कक्षां प्रमाण ‘बोरवत’ ही शिक्षकांची तर दुमिठव होणे आहे. अशा या प्रमकहणी अशीच उक्कट आहे.

काळात डॉ. आनंद यादव, चारूता ग. द. माडगळकर, अंकेश भाडगूळ

सामर याच्या पंक्तीत रंगराव बापू कर, आनंद यादव, आनंद पाटील, रा. र.

वसले आहेत सत्यवक्येत ऐवढूळ’ या बोराडे, शंकर खंडू पाटील, चंद्रुमार

त्याच्या लप्तूतम कवये खूप अपेक्षा त्याच नलगे, संपत्राव जाधव भोहन पाटील

काळात निर्मात केल्या होत्या काणण या ग्रामीण सेखकांच्या आज व मारील

कमीत कमी शब्दात खूप चांगल लिहिं पीढीत या सेखकांचे एक स्वतंत्र स्थान

प्याजी तांकट याज लेणकात आजच्या आहे. या निर्मिताने एका सेखकास खूप

ग्रामीण सेवन करणाऱ्या पीढीत आहे. अस दिवसानी गोरविले व न्याय रिला याबद्दल

म्हटल तर बावं हाऊ नवे!

मराठी वाचक समाधानी आहे.

‘नहात्याच्या पायाच्याची काम आपण किंती लिहितो? यापेक्षा

करणारा मास्तर असू दे गोऱ्या हल्द वजेदार किती लिहितो? हा खराप्यान

अंगाची जोगतीण असू दे एन दुपारचे आहे. त्यामुळे कमी लेणन करूनही मराठी

अनवाणीत चालणारीत असू दे. ल्हावरला ग्रामीण कथत रंगराव बापू पाटील यांनी

टिप्प्यास बाहेर पडलेला तर्टां नायक आपले स्थान पक्क केलेले आहे. याला

असू दे या साच्या पातांचा ‘तळ कारण त्यांची प्रसंग शब्दकळा होय!

मनाची पकड घेणाऱ्या कथा

लहावर : रंगराव बापू पाटील,
प्रकाशक - दो. बाबा वि. जवळकर,
मदसाहित्य प्रकाशन, २१ चंद्र स्ट्रोट,
कॅन्प बेळगाव, पृष्ठे १८६, फ. १७६.

लहावर हा रंगराव पाटील मांचा
माडगळकर आणि बाटील मांचा
आमध्यं कृतोऽसी नाही सांगारा. बातोल
कथा शास्त्र असताना त्याप्रीत बटना,
अपशिष्यत आणि बातावरण याप्रम्ये
बस्तु आमोळ बोलतांचे प्रस्त्रयकारी
चित्र उमटलेले बाबळ्ये हा या संप्रहातील
कथांचा विसेब. कुठेहो नवा वेत्स्या-
तारत्या बाटत नाही किंवा अविसरेला
मूराय निर्वाळ केल्याहातरक्या बाटत
नाहीत. यातील 'शृंभद्राल' सासचाला
घडा शिकवायला गेलेला. एण आसरे
पंडरपूरक्ष मेल्यामुळे त्याचा शास्त्रीय
शास्त्र शृंभद्र आणारा हाबवा,
भाऊबदकीले वासुन मढा विकून राष्ट्र-
नगरांला आणारा आवा, म्हातोऱ्यासाठी
त्यावर आणायला गेलेला पण जानीला
भुजन माठपा कळताने दारलेले
लहावर तिला देऊन टाकणारा नाना,
कर्ता मुलगा मुनेच्या आहारी गेल्यामुळे
कळादृश रावणारा आणि पुढे येईल ते
अन्न आपाया आवा. या ते आवा अनेक
व्यक्तीच्या अस्या आणि समस्या रंगराव
पाटील यांनी समर्थने रंगविळ्या आहेत.
जेवेगावातील अग्नात, दारिद्र्य आणि
प्रस्तर हेड्याशायातन निर्वाळ शास्त्राले
संपर्क योग देण्यात बहुतेक क्वांतुन होते.
मात्र हे सर्व रंगवताना कृतिम किंवा
कल्पना रम्य बटनांच्या आहारी कथा-
कार गेलेला नाही किंवा भक्तरण महानु-
भवांनी निर्बाण करण्याच्या प्रयत्नात भाव-
दिद्या होऊन काळ्याचे व दुःखाचे प्रद-
शेन करण्याचा. संस्करण लेलकाने बाळ-
गला नाही. त्यामुळे या कथातील
शास्त्र यांची पकड बेळ.

यातील 'कळत' 'मढा' 'लहावर' 'स्य'
'राष्ट्रण' आणि 'स्त्ररत्या' या कथा त्यातील
जंदगीशंसामुळे दिशेष उत्तेजनाय
माटात. रुनेच्या हृष्टास न कळताही
या कथादृश रचनाशिल्प खांगले भाष्यत;
आहे आणि त्या कथांमध्येल बटनांमध्येल
ताटप्रही परिणामकारक रौतींने अवक्तु
आले आहे, इते शृंदृते तर प्रयोक कथा
एकेक जंदगीनुभव अवत करते आणि
तो अनुशव बाबकाराचा यावावर ठता
उमटून आतो.

त्याचा कबेतील आदायाहतकी अभिव्यक्तीं पण वैतिष्ठप्रपूर्ण आहे. आमोळ
आमातील अनुशव आमोळ आवेत्सु
अवत केल्यामुळे क्वेतात शाठवरण
बटनांचा ओवर क्वांत आहे. 'भतरि-
मध्येल धर्मनाचा, लालांल नमुना पाहा.'

'पिढळं बद्मक झट, पिढळा जरद
तरपिण्यातारुं खनिर्वातुन शाका निघह
हांताकाळा दिल्लीला, इन फडो काढून
येट उम होते. बाबर आणि पांडर इस्पां-
गण दापली होती. दुपारण्या कहावर
एकादशबद्ध उमटायचे व शोवडणा
भडक बुळाचे यगताला विशाचे'
अज्ञा स्वरूपर्चे दर्जने आमोळ जंदगीचा
परिसर बाबकाराच्या पुढे उभा करतात.
ही वर्णने केशल वर्णनासाठी हेत नाहीत.
तो आशयाशी एकजीव होऊन येतात.

रंगराव पाटील मांचा या कथांनी

मराठी प्रामोळकारा हिंदूता र देश्याचे

ऐतिहासिक कायं केले आहे. कृतिमतेकडे

इतिहास्या किस्सेबजा. आमोळ कथा

बाबून कंटादृशेला रंगकाम 'लहावर'

हा कथातंत्रह निरिष्वाच दिलासा दर्शत.